

به نام خدایی که سال، ماه، روز و نوروز آفری

نوروز

در

فرهنگی بختیاری

دکتر هتار قنبری کدویی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه : قنبری عدیوی، عباس، ۱۳۴۶ -
 عنوان و نام : نوروز در فرهنگ بختیاری/ عباس قنبری عدیوی.
 پدیدآور :
 مشخصات نشر : شهرکرد: نیوشه، ۱۳۹۸.
 مشخصات : ۲۱۶ ص:؛ ۵/۱۴ × ۵/۲۱ سم.
 ظاهری :
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۷۳۷۳-۰۰
 وضعیت فهرست : فیبا
 نویسی :
 موضوع : بختیاری -- آداب و رسوم و زندگی اجتماعی
 موضوع : Bakhtiari (Iranian people) -- Social life and customs
 موضوع : روز -- ایران -- آداب و رسوم
 موضوع : Manners and customs -- Iran -- (Festival) Nawruz
 رده بندی کنگره : ۷۲۵۳
 رده بندی دیویی : ۹۵/۹۴
 شماره کتاب : ۶۰۵۶۰۶
 شناسی ملی :

شهرکرد: میرآباد غربی، بلور فرهنگ خیاوران حکیم نظامی، کوچه دوم، نیش فرعی سوم، شماره ۸.
 تلفکس: ۰۳۸۱۱۳۲۰۱۶ - همراه مدیر مسؤول: ۰۹۱۳۱۸۱۷۲۰۸

www.niusha.ir

niusha.publication@gmail.com

niushapublication

niusha.publication

- نام کتاب: نوروز در فرهنگ بختیاری
- نویسنده: دکتر عباس قنبری عدیوی
- تایپ و بازبینی: خدمات فتی و نظارت چاپ: گروه انتشارات نیوشه
- طرح جلد: مریم قنبری عدیوی
- چاپ نخست: ۱۳۹۸
- چاپ و صحافی: دُرسین □ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- شابک: ۰-۷۲-۶۳۷۳-۶۰۰-۹۷۸ □ قیمت: ۵۰ هزار تومان
- کلیه حقوق محفوظ است. Printed in The Republic of IRAN

چکیده:

شکوه و بزرگی ایران زمین، از دوران باستان تا کنون برای پژوهشگران ایرانی و غیرایرانی، آشکار است. به یاری اسناد تاریخی و به پشتوانه آثار، عناصر فرهنگی، دست ساخته‌ها، پوست، چوب، گل و سنگ‌نوشته‌ها، آیین‌ها و دیگر شیوه‌های زیست فرهنگی-اجتماعی و اندیشه‌ورزی ایرانیان، این میهن عزیز از دُردانه‌های آفرینش الهی و جامعه بشری است.

آیین‌ها و آیین‌های موسمی، غیرموسمی و رفتارهای فرهنگی ایرانیان، برای خب زبستن و هم‌زیستی بهتر در سایه آشتی، مهرورزی، همیاری و دُدمانی، مگانی است. این کُنش‌های اجتماعی-فرهنگی بهترین دست‌مایه‌های رموز و ساخت تاریخی یک مِلّت متمدن و با فرهنگ است که به ارزش‌های انسانی و کرامت او در دستگاه بیکرانه هستی، می‌اندیشد. در این میانه «نوروز» و آیین‌های بهاری سال نو همراه با ژرف‌ساخت و بُن‌مایه‌های آن بر رشته‌های خود، بسیار مهم و اساسی است. مطالعه و شناخت فرهنگی، اجتماعی، این پدیده از منظر مردم‌شناسی و انسان‌شناسی فرهنگی، کاری لازم و بایسته است.

ایران عزیز ما اقوام، طوایف و گروه‌های مختلف فرهنگی، مذهب و زبان یا ادبیات متنوع دارد که در اجرای نوروز مشترک و هم‌عقیده‌اند. در این جشن شکوهمند از باستان تا کنون، مجموعه‌ای از باورهای اندیشه‌ها، خواسته‌ها، رفتار و آداب خُرد و کلان، بومی و ملی برپا می‌شود. مردم‌نهادی از همدلی، هم‌اندیشی و هم‌ریشگی تاریخی، فرهنگی و اجتماعی را به نمایش می‌گذارند. نوروز ایرانی هر ساله از پس سده‌های پیاپی، نوشدن، نوگرایی، زیبایی، دیگرگونی، نیکویی، عشق‌ورزی، بهروزی، فیروزی، تندرستی و شادکامی را برای خود و دیگران خواهانست.

بختیاری‌ها به عنوان یکی از اقوام ایرانی تبار با تاریخ، فرهنگ، هنر، ادبیات و آداب و رسوم غنی خویش، بشکوه و آگاهانه این کهن جشن ایرانی را برپا می‌کنند و بایسته است که در کنار مطالعه اقوام و آیین‌های ایرانی به «نوروز در بختیاری» هم نگاهی ژرف‌تر و ویژه‌تر بیفکنیم. در این اثر برای نخستین بار، جشن نوروز و رخدادهای پیش و پس از این پدیده مهم، از دید مردم‌شناسی و فولکلور بررسی و بازنمایی می‌شود.

در کتاب حاضر، بر اساس پژوهش میدانی و اسنادی (کتابخانه‌ای) در قلمرو خاص بختیاری، آگرس میانی، پدیده نوروز را واکاوی و روایت کرده و نمونه‌هایی از سنت، آیین، آداب، آوازی، آهنگی، تاریخی و فرهنگی بختیاری‌ها را به استادان، پژوهشگران دانش‌جویان و علاقه‌مندان تقدیم می‌کنیم.

کتاب از یک مقدمه «بختیاری آغازین» سه فصل جداگانه تشکیل شده است. در پایان نیز پیوستی به نام «سخن فرجامین» همراه با خلاصه و نتیجه‌گیری پژوهش ارائه می‌شود. امیدوارم این اثر برای دوست‌داران فرهنگ ایرانی و ایران فرهنگی، سودمند باشد و در بازشناسی و آگاهی بخشی به نسل امروز و فردای فرزندان عزیز میهن‌مان، مفید و یاریگری سپند باشد.

سال و فال و مال و حال و اصل و نسل و تخت و بنیت

بادت اندر شهر یاری برقرار و بر دوام.

سال خرم، فال نیکو، مال وافر، حال خوش؛

اصل ثابت، نسل باقی، تخت عالی، بخت رام.

عباس قنبری عدیوی

نمایه کتاب:

گفتار آغازین (۹-۱۶)

فصل نخست: سخن کلان پژوهش (۹۶-۱۷)

چیستی و چرایی نوروز (۱۷)؛ نوروز جمشیدی (۱۸)؛ نوروز؛ دین زردشت و اسلام (۲۱)؛ جشن نوروز، مهرگان و سده (۲۴)؛ گاه‌شماری و سال‌های مختلف در ایران (۲۸)؛ دانش نجوم و ماه‌های مختلف (۲۹)؛ زمان و نوروز (۳۰)؛ نام ماه‌های ایرانی، برگردان امروزی آن‌ها (۳۳)؛ نام گذاری روزها (۳۴)؛ انواع نوروزها بر مبنای زمان سنجی (تقویم) (۴۰)؛ تقویم هخامنشی و اوستایی (۴۰)؛ تقویم خورشیدی (هجری شمسی) (۴۲)؛ تقویم جلالی یا عمر خیام (۴۳)؛ سال‌شمار هجری قمری (۴۵)؛ سال‌شمار میلادی (۴۶)؛ سال‌های ختا و ایغور (۴۷)؛ امشاسپندان (۵۱)؛ ریشیت (۵۰)؛ ویژگی نوروز (۵۱)؛ سنت‌هایی از نوروز ایرانی (۵۳)؛ نوروز و فرهنگ عامه (۵۶)؛ نوروز در کشورهای فارسی زبان (۵۹)؛ ترانه‌های عامه (۶۳)؛ نوروز خوانی (۶۴)؛ پیام‌آوران نوروزی (۶۶)؛ نوروز در باورهای عامه (۷۰)؛ نوروز در زبان‌زدها ر ضرب المثلهای فارسی (۷۲)؛ نوروز و اعداد (۷۵)؛ چرایی نمادهای نوروزی (۷۸)؛ خوراکی سرخ‌ری (۸۲)؛ ادبیات و نوروز (۸۴)؛ شعر طنز و نوروز (۸۸)؛ نقاره‌های حرم رضوی (۹۱)؛ هنر نوروز (۹۴)؛ نوروز، یونسکو و جهانیان (۹۵)؛

فصل دوم: پیشینه پژوهش (۱۰۲-۹۷)

پیش‌گامی خیام (۹۷)؛ آموزش و پژوهش (۱۰۱)

فصل سوم: نوروز در بختیاری (۱۸۶-۱۰۳)

نوروز و افسانه‌های زمان (۱۰۴)؛ پیش از نوروز (۱۱۴)؛ آشنی‌خوان (۱۱۵)؛ برپایی مراسم ترحیم (۱۱۵)؛ تعویض رخت عزا به شادی (۱۱۶)؛ کشت سبزه (۱۱۸)؛ چهارشنبه‌سوری (۱۲۰)؛ خانه‌تکانی (۱۲۲)؛ الفه (حلوی مردگان) (۱۲۴)؛ هدیه بردن (۱۳۴)؛ تهیه سکه و اسکناس نو (۱۳۵)؛ آتش بودردا (۱۳۶)؛ خرید عید (۱۳۶)؛ پخش کردن مشکل‌گشا (۱۳۷)؛ پخت

سمنو (۱۳۷)؛ پخت کاجی (۱۳۹)؛ آش نذری (۱۴۰)؛ چیدن سفره هفت سین (۱۴۰)؛ فلک شکستن (۱۴۲)؛ کوزه شکستن (۱۴۳)؛ اسفند دود کردن (۱۴۳)؛ نمک و اسفند آویختن (۱۴۳)؛ تفال زدن (۱۴۴)؛ کارهای خیر عمومی و عام المنفعه (۱۴۴)؛ ارسال کارت تبریک (۱۴۵)؛ چراغ بران (۱۴۵)؛ نذر رهایی از مرگ و مرگ (۱۴۶)؛ شست و شوی مکان‌های مذهبی (۱۴۶)؛ هنگام تحویل سال (۱۴۷)؛ نظافت و آب‌تنی کردن (۱۴۷)؛ سفره نوروزی (۱۴۷)؛ نو پوشی (رخت‌نو) (۱۴۹)؛ نیایش و عبادت (۱۵۰)؛ دورهمی‌های خانوادگی (۱۵۰)؛ فال حافظ شیرازی (۱۵۱)؛ تفال - فال گنجین (۱۵۲)؛ خواندن دعا (۱۵۶)؛ شیرینی خوردن (۱۵۶)؛ اسفند در آتش ریختن (۱۵۶)؛ شانامه خوانی (۱۵۷)؛ شعر خوانی کودکان (۱۵۷)؛ دست بوسی بزرگان (۱۵۸)؛ عید سه (۱۵۸)؛ عید در کنار درگذشتگان (۱۵۹)؛ تبریک گفتن (۱۶۰)؛ دفتر خاطرات (۱۶۰)؛ پس از تحویل سال (۱۶۰)؛ دید و بازدید (۱۶۱)؛ نوروز و گردش (طبیعت گرد) (۱۶۱)؛ آشتی گنان و صلح جویان (۱۶۳)؛ بازی‌های عشایری و روستایی (۱۶۵)؛ جشنو - عای طایفه‌ای (۱۶۵)؛ برپایی آیین‌های عروسی (۱۶۶)؛ سیزده فروردین (۱۶۸)؛ جمع کردن هفت سین (۱۷۱)؛ سفرهای زیارتی و گردشگری (۱۷۱)؛ اعیاد اسلامی - ملی (۱۷۱)؛ ترانه‌های نوروز (۱۷۷)؛ استخاره (۱۸۱)؛ نخستین مهمان نوروزی (۱۸۰)؛ نوروز در ادبیات شفاهی بختیاری (۱۸۲)؛ موسیقی نوروز (۱۸۵).

گفتار فرجامین (۲۰۴-۱۸۷)

مردم‌شناسی پیامک‌های نوروزی (۱۸۷)؛ سخن و گلایه‌ای در باب بهارشنبه سوری (۱۹۸)؛ گلایه‌ای از سبزه افکنی (۲۰۰)؛ خلاصه و نتیجه‌گیری (۲۰۴-۲۰۱)؛ کارمایه‌ها (۲۰۷-۲۰۵)؛ کارنامه انتشارات نیوشه (۲۱۱-۲۰۸)؛ آشنایی با نویسنده (۲۱۴-۲۱۲)؛ عکس (۲۱۶-۲۱۵)